

DANSK KRONIK.

Politiinspektør *Alex Haslund* er udnævnt til medlem af straffelovskommissionen i stedet for politiinspektør *O. Krenchel*. Endvidere er landsdommer frk. *Bodil Dybdal* indtrådt i kommissionen som repræsentant for Dansk Værne- og Tilsynsselskab.

Justitsministeriet har overdraget straffelovskommissionen at overveje spørgsmålet om ændring af de gældende regler om betingede straffedomme, herunder reglerne om tilsyn, forsorg og lignende foranstaltninger, som er nært knyttet til anvendelsen af betingede domme.

Ved nytårstid forelå en opgørelse fra Københavns opdagelsespoliti over *kriminaliteten i hovedstaden i 1950*. Der blev i årets løb anmeldt 29.900 forbrydelser. Det var en nedgang på 5—6 % i forhold til 1949, men anmeldelserne fordelte sig således over året, at der i dets sidste halvdel var en stadig stigning, som ikke lover godt for 1951. En sammenligning mellem oktober kvartal 1949 og 1950 viser en stigning på over 5 %. — Der er samtidig sket en forskydning i forholdet mellem de enkelte forbrydelsesarter. Tyveriernes antal er gået betydelig ned, navnlig for de grove forholds vedkommende, og der var 108 røverier mod 154 i 1949. Til gengæld er der anmeldt henved 20 % flere bedragerier og godt 10 % flere sædelighedsforbrydelser. Antallet af drab og drabsforsøg er omtrent det samme, 26 mod 28 i 1949; alle forhold blev opklaret i 1950. — Politiets statistik viser endelig den stigende tilbøjelighed til at sætte folk på fri fod efter anholdelse. Antallet af løsladelser efter anholdelse steg fra 71,7 % til 76,1 %, og antallet af fængslinger i byretten faldt fra 20,9 % til 17,1 % af de anholdte.

Fængselshjælpen har udsendt sin beretning for tiden 1. april 1949—31. marts 1950. De vigtigste af dens tal anføres her med angivelse af året 1948—49 i parentes. — Det samlede antal løbende tilsyn under Fængselshjælpen og Dansk Værneselskab var 31. marts 1950 3070 (3087), heraf betinget dømte 2450 (2395), betinget benådede 167 (180) og tiltalefritagne i medfør af straffelovens § 30 186 (250). Fængselshjælpen havde 134 (140) tilsynsværgemål i henhold til straffelovens § 70, stk. 2. — Der er udført 1283 (1102) undersøgelser efter straffelovens § 56, stk. 2. Det er ikke oplyst, hvor mange af disse sager der førte til ubetinget dom eller betinget dom uden tilsyn. Selskabet oplyser og beklager imidlertid, at der af 983 (1020) nye tilsynssager i medfør af betinget dom kun er 423 (390), hvor undersøgelse er foranlediget foretaget. Forklaringen er formentlig bl.a. den, at et stort antal af sagerne fra første færd tegner til betinget dom, og at politiet i øvrigt ofte mener at kunne skaffe de nødvendige oplysninger selv. Den forudgående undersøgelse kan dog have flere fordele foruden at

støtte rettens afgørelse. Den letter tilsynets iværksættelse, og den foretages på et tidspunkt, hvor tiltalte i særlig grad er forberedt på, at man undersøger hans forhold. — I 8 (16) af landets 71 politikredse har selskabet ikke foretaget nogen undersøgelse. Dette tal har gennem årene ligget påfaldende højt. I 1945—46 var tallet 24; indtil da kunne man endnu i årsberetningerne se, hvor i landet det blev anset overflødig at anmode om selskabets bistand.

Det ville være praktisk, hvis Dansk Værneselskab fandt det muligt at omlægge arbejdsberetningen efter kalenderåret. Men ret beset hører selskabets tal hjemme i den officielle kriminalstatistik. Dette spørgsmål må erindres, når der bliver mulighed for en samlet overvejelse af de praktiske og videnskabelige krav til den danske kriminalstatistik.

Landsnævnet for børneforsorg har offentliggjort en statistisk beretning for 1949. Hovedvægten ligger på børneværnsudvalgenes virksomhed i henhold til forsorgslovens § 130 og § 131; hertil kommer nogle tal vedrørende tiltalefrafald og tiltalerejsning over for personer under 18 år. — Antallet af tiltalerejsninger mod unge under 18 år var i 1949 3,4 % af tiltalefrafaldene; det er en stigning fra 1,1 % i 1947 og samtidig højere end i 1940, da procenten var 2,5. — Af 1098 tiltalefrafald i medfør af straffelovens § 30 skete de 1023 mod børneforsorg (heraf 165 med bestemmelse om anbringelse i opdragelseshjem, 626 alene med bestemmelse om børneforsorg, det vil normalt sige tilsyn), kun 75 mod »anden betryggende forsorg«, som i næsten alle tilfælde bestod i tilsyn ved Dansk Værneselskab. Beretningen indeholder en tabel, som viser tiltalefrafaldenes procentvise fordeling mellem forskellige forbrydelsesarter i 1948 og 1949, særskilt for frafald efter straffelovens § 30 og retsplejelovens § 723. — Af 44 straffesager rejst i 1949 mod personer under 18 år førte 17 til betinget dom (heraf 13 med tilsyn), 11 til ungdomsfængsel, 7 til bøde, og kun i ganske få tilfælde anvendtes ubetinget fængsel eller hæfte.

Et bidrag til diskussionen om *straffede personers resocialisering*: »Jyllandsposten« skriver i en artikel den 2. december 1950 følgende i anledning af, at bokseunionen havde udtaget en straffet person til landsholdet: »Med nogen beklagelse erfarer man, at DABU har valgt (T). Ikke fordi han ikke er kvalificeret til pladsen i sportslig henseende, men desværre kan han ikke siges at være det i moralsk. Det er en kendt sag, at (T) for et par år siden var hovedmanden i en stor tyveriaffære, i hvilken anledning han blev idømt fængselsstraf både ved underret og landsret. Man kan hævde, at (T) har krav på, at der ikke mere ribbes op i denne sag, men den omstændighed, at DABU vælger ham til landsholdet, og (T) ikke føler sig foranlediget til at protestere herimod, gør, at vi af principielle grunde finder det betimeligt at drage sagen frem. Der er måske ikke noget at sige til, at

(T) får lov til at bokse for sin egen klub, men det må i høj grad siges at være forkasteligt, at unionen vælger ham til at repræsentere landet. Det skal være folk med absolut rene linier, der udpeges hertil. (T) har ved sin forseelse diskvalificeret sig selv som repræsentativ bokser, hvor god han så end kan være i bokseringen. — En fodboldspiller, der kommer ud for en vanærende straf, er for evigt afskåret fra at komme på landsholdet. Han kan få lov til at spille for sin klub, når han har fået tilladelse dertil af DBU's ordens- og amatørudvalg, men der er sat en stopper for, at han kan blive landsholdsdeftager. Sådan bør det også være med bokkere. Man må hellere tabe en landskamp med bokkere med en udadlig fortid end eventuelt vinde den med folk, der ikke har deres straffeattest i orden.«

Der er påny rejst en offentlig debat om *nævningerinstitutionen*. En røverisag var efter klagerettens tilladelse genoptaget til behandling ved det københavnske nævningeting og førte for anden gang til en fældende kendelse. I »Social-Demokraten« og i et indlæg i »Information« af dr. juris *Poul Meyer* blev der rettet stærke angreb mod retsformanden for hans gennemgang af bevisførelsen; retsformanden skulle i utilbørlig grad have fremhævet beviser, der støttede anklagen, og i det hele taget parti mod tiltalte. — Professor, dr. juris *W. E. von Eyben* udtalte i et indlæg i »Social-Demokraten« den 12. februar, at man bør »benytte sig af lejligheden til samtidig at få en objektiv og lidenskabsløs diskussion i gang om afskaffelsen af det nævningsystem, som er blevet et rudiment inden for dansk retspleje«. — Motiveret ved de fremkomne udtalelser om røverisagen stillede folketingsmand *Julius Bomholt* den 21. februar i folketinget det spørgsmål til justitsministeren, om retsplejelovens § 893 efter ministerens opfattelse er tilstrækkelig betryggende til at sikre den helt objektive retsbelæring. Justitsminister *Helga Pedersen* redegjorde i sit svar for den praktiske forståelse af § 893 og for problemet som det stiller sig fra et legislativt synspunkt. Ministeren fandt det ikke muligt gennem tilføjelsen af ord som »objektiv« eller »loyal« at opstille nogen yderligere garanti mod misbrug, hvis man — som det er gældende ret i Danmark, Norge og England — skal tillade retsformanden at give udtryk for en personlig mening om beviserne. Derimod kunne man rejse det spørgsmål, om bevisresuméet helt bør afskaffes, men ministeren fandt, at der er trang til en vejledning for nævningerne, og at der efter retsplejeloven er tilstrækkelige garantier mod, at nogen domfældes med urette.

Straffelovskommissionens betænkning og justitsministeriets lovforslag angående *fortabelse af borgerlige rettigheder* har givet anledning til en diskussion i Ugeskrift for Retsvæsen. I to artikler af landsdommer *Jørgen Trolle* (U. 1950 B. 233—43 og 1951 B. 25—31) og en af professor, dr. juris *Alf Ross* (U. 1951 B. 9—16) er der dels gjort ind-

sigelse mod et par formuleringer i kommissionsbetænkningen, dels rejst en principiel kritik af dennes stærke fremhævelse af resocialiseringshensynet; i forbindelse hermed giver forfatterne dernæst udtryk for uenighed med kommissionen og lovforslaget med hensyn til visse af de enkelte rettighedsregler. Det fremhæves af begge forfattere, at samfundet i et vist omfang har anledning til at være på vagt over for straffede personer, selv om de ikke skønnes at frembyde særlig fare. Landsdommer Trolle karakteriserer det som en svag holdning til problemerne at sætte et følelsesbetonet hensyn til lovovertræderne i forgrunden i stedet for at vise myndighed og mod ved at give udtryk for den fornødne mistillid. Og professor Ross siger, at »den omstændighed, at en person ikke har formået at holde sig på den rette side af straffeloven, generelt indicerer mindre solide karakteregenskaber. Intet resocialiseringshensyn kan få os til at lukke øjnene for den kendsgerning, at disse personer — taget over en kam — ikke har krav på at anses som første klasses karakterer«. I konsekvens af de anførte grundsynspunkter skal der derfor ved en række kvalificerede erhverv (læge, sagfører, revisor etc.) kunne lægges vægt ikke blot på den nærliggende fare for misbrug af offentlig autorisation til erhvervet, men også på et krav om tillid og værdighed. Professor Ross betoner dog, at tillid og værdighed er to forskellige ting, og kritiserer at betænkningen ikke har holdt dem adskilt. — Professor *Stephan Hurwitz* har i to indlæg svaret på den rejste kritik (U. 1950 B. 301—04 og 1951 B. 31—35). Han fremhæver betydningen af, at man indser resocialiseringshensynets fulde rækkevidde og ikke gennem lovgivningen går i spidsen for bestræbelser, der sigter til at fastholde lovovertrædernes sociale mindreværd og samtidig udtrykker en rangforordning mellem finere og mindre fine erhverv. Det betones endvidere, at både spørgsmålene om tillid og værdighed har været taget i betragtning af straffelovskommissionen i dens overvejelser over, hvor de krydsende hensyn lader sig forene — således har man med hensyn til sagførererhvervet set et særligt behov for at beskytte en kvalificeret tillid. Når der inden for de øvrige særlige autorisationer er lagt vægt på den nærliggende fare for misbrug, er der herved — ligesom ved forslagene på andre rettighedsområder — taget hensyn til, hvad der efter kommissionens mening er samfundsmæssigt forsvarligt. Professor Hurwitz henviser endvidere til den retstilstand, som i 15 år har været gældende i Sverige.

Knud Waaben.

FINSK KRONIK

Under loppet av senaste kvartal har det icke i författningssamlingen publicerats sådana lagar, som skulle hava straffrättslig betydelse.

Den kommitté, som av regeringen för flere år sedan tillsattes för att utarbета ett betänkande i frågan om reformering av lagstiftningen

angående unga förbrytare, har till justitieministeriet ingivit sitt förslag jämte motiv. Dock kan dess rika och i flere avseenden intressanta innehåll här refereras blott i allmänna drag.

I förslaget har tillämpningsområdet för de institut, som angå eftergift av åtal och avstående från att döma till straff, blivit avsevärt vidsträcktare än det nu gällande. Eftergift av åtal skulle komma i fråga då brottet har förövats av en person, vars ålder ligger mellan 15 och 18 år, ifall för brottet icke har i lag stadgats annat straff i allmän straffart än böter, fängelse eller tukthus i högst tre år, eller om straffet skulle ådömas för motstånd mot myndighet (SL 16:1), falsk angivelse (SL 26:1 och 2), stöld (SL 28:1 och 2) eller försnillning (SL 29:1). Eftergift av åtal finge i allmänhet ske blott under den förutsättning, att vederbörande socialnämnd har vidtagit skyddsåtgärder med avseende å lagbrytaren och att det finnes grundad anledning för antagandet, att han skall låta rätta sig, ehuru väl han icke dömes till straff. Ett undantag från regeln torde emellertid utgöras av de fall, då brottet är ringa (straffmaximum fängelse i högst sex månader) och det bör anses hava följt av oförstånd eller tanklöshet. I dessa fall skulle det för eftergift av åtal icke krävas garantier för att den unga lagbrytaren varder föremål för skyddsåtgärder. Frågan om eftergift av åtal skulle avgöras av högre åklagaremyndighet, i Helsingfors av förste stadsfiskalen och annorstädes av länsåklagaren, på förslag av vederbörande allmänna åklagare.

Domstolen finge avstå från att döma till straff en lagbrytare, vars ålder vid tidpunkten för brottets förövande ligger mellan 15 och 18 år, ifall det konkreta straff, som bör följa på brottet, enligt domstolens prövning icke skulle överstiga två års frihetsstraff. Även i detta fall skulle det förutsättas, at socialnämnden har vidtagit skyddsåtgärder med avseende å den unga lagbrytaren, med undantag dock av de fall, då brottet är ringa och har följt av oförstånd eller tanklöshet, varvid socialnämndens skyddsåtgärd icke skulle utgöra en nödvändig förutsättning för avstående från att döma till straff.

I stället för villkorlig dom föreslår kommitén, att ställande under övervakning skulle tages i bruk. Denna övervakning skulle domstolen kunna effektivisera genom att förordna i sitt utslag, att den övervakade skall 1) iakttaga i utslaget omnämnda föreskifter angående uppfostran, arbetsplats eller vistelseort, bostad eller användning av fritid, 2) avhålla sig från att förtära rusdrycker, 3) underkasta sig inskränkningar i rätten att använda arbetslönen eller övriga inkomster, 4) inom viss tid fullgöra honom ådömd skadeståndsskyldighet. Den övervakade skulle icke komma att stå under ett konkret straffhot, utan den enda påföljden av brottet skulle alltså utgöras av de inskränkningar i hans liv, vilka fastställts i utslaget och vilka skulle gälla under minst ett och högst tre år. Såsom övervakare skulle komma i fråga blott en enskild person eller vårdförening, som av justitieministeriet utsetts att hand-

hava denna befattning. Det vore domstolens sak att draga försorg om förordnandet av en interemistisk övervakare till dess att justitieministeriet har givit sitt förordnande om övervakning. Ställande under övervakning vore möjlig, då en ung lagbrytare borde dömas till högst två års frihetsstraff för ett eller flere brott. Sålunda vore det straff, som in concreto och icke in abstracto följer på brottet, normgivande för åtgärdens tillåtlighet.

Har en ung lagbrytare förövat ett eller flere brott, av vilka åtminstone ett borde försonas med ett tidsbestämt frihetsstraff, skulle domstolen enligt förslaget, försåvitt den icke kunde avstå från att döma till straff eller förordna om lagbrytarens ställande under övervakning, vara skyldig att döma lagbrytaren till undergående av ungdomsuppfostran i en särskild ungdomsinrättning. En dylik påföljd finge dock icke ådömas en ung lagbrytare, som har gjort sig skyldig till ett brott, för vilket han enligt lag kan drabbas av tukthus på livstid eller varav påföljden för honom icke kan utgöra ett mindre straff än tukthus i tre år; samt icke heller, då brottets art, delinkventens tidigare brottslighet eller övriga orsaker kunna berättiga till slutsatsen, att ungdomsuppfostran icke har åsyftad verkan på den unga lagbrytaren. I sistnämnda fall borde det sålunda dömas till vanliga frihetsstraff.

Domstolens utslag angående ungdomsuppfostran skulle verkställas oberoende därav, att det icke vunnit laga kraft, försåvitt domstolen icke i utslaget annorlunda förordnat. Den unga lagbrytare, som ådömts sagda påföljd, skulle ofördröjligen sändas till en av justitieministeriet bestämd ungdomsanstalt i och för undersökning. På grund av denna undersökning skulle en särskild nämnd, i lagen kallad skydds rätt, förordna i hurudan inrättning ungdomsuppfostran skulle handhas. Har den unga lagbrytarens uppfostran uppenbarligen försumrats eller står han i utveckling anmärkningsvärt efter sina jämnåriga eller om han för sin undermålighet är i behov av särskild vård, skulle han placeras på en vårdanstalt, som underlyder socialministeriet. Barnskyddslagens stadganden om personer, som omhändertagits av vårdnämnden, skulle tillämpas på en ung person, som enligt förordnande intagits på en dylik vårdanstalt. I övriga fall skulle en ung lagbrytare placeras i arbetsskolor, som underlyda justitieministeriet och vilka skulle vara av flere slag. En ung person, som är i behov av skolundervisning eller yrkesskolning, skulle sändas till en arbetsskola, vilken är verksam såsom yrkesskola. Är en ung lagbrytare icke i behov av dylik uppfostran eller kan han icke anses lämplig för en sådan arbetsskola, skulle han förordnas att bli placerad i en arbetsskola, vars ändamål är att medelst undervisning samt regelbundna levnadsvanor och arbete befrämja hans anpassning efter samhällets krav. Den, som förordnats att bli placerad i en arbetsskola, finge kvarhållas där högst tre år. Har han återsänts dit efter att hava åtnjutit villkorlig frihet, skulle han kunna kvarhållas där högst fyra år. Den, som enligt förordnande pla-

cerats i en arbetsskola, skulle kunna försättas i villkorlig frihet, då detta är att anse såsom lämpligt för hans uppfostran och utveckling. Sedan sex månader tilländalupit efter det den unga lagbrytaren insatts på ungdomsanstalt i och för undersökning, skulle skyddsrätten förordna, när spörsmålet om hans försättande i villkorlig frihet för första gången skall upptagas till behandling. Behandlingen skulle i varje fall ske innan ett år förflutit rån förenämnda insättande i och för undersökning.

Förslaget kan icke i detta sammanhang i större omfattning refereras. Därtill få vi återkomma i ett annat sammanhang.

En särskild uppmärksamhet har i vårt land ägnats det under julhelgen i Riihimäki förövade blodsdåd, som hade till påföljd, at tvenne polismän miste livet. Poliserna hade tillkallats för att lugna en automobiltrafikant, som hade stört friden i sin familj och fått denna att leva i yttersta skräck. Då mannen var känd av poliserna, förstodo dessa icke att vara försiktiga och försöka avvärpa mannen, oaktat den ena av poliserna var utrustad med fickvapen och avvärpning med iakttagande av yttersta vaksamhet måhända hade varit möjlig. För denna oförsiktighet fingo poliserna plikta med livet. Utan någon anledning riktade mannen en revolver, som han hållit i sin hand bakom ryggen, mot poliserna och sköt med den påföljd, att de genast avledo. Något förnuftigt motiv för sin gärning kunde han icke uppgiva vid rättegången, utan sade blott, att han vid sagda tillfälle såg svart och förlorade självbehärskning.

Brynolf Honkasalo.

SVENSK KRONIK

Förhållandena å fängvårdens slutna anstalter har senaste tiden tilldragit sig stor uppmärksamhet. I pressen har förekommit uppgifter om allvarliga oroligheter å anstalterna. En särskild belysning har frågan erhållit genom att riksdagens justitieombudsman *Folke Rudewall* i sin till 1951 års riksdag avgivna ämbetsberättelse under rubriken »Iakttagelser rörande vissa missförhållanden vid verkställighet av straffarbete och fängelse i slutna anstalt» redogjort för resultaten av en undersökning av de förhållanden, under vilka verkställigheten försiggår. De anmärkningar som framföras drabba gemensamhetsförvaringen, differentieringen, fritidssysselsättningen, arbetsförhållandena.

Enligt 50 § verkställighetslagen må fånge som undergår straffarbete eller fängelse i slutna anstalt under fritid tillsammans med andra fångar deltaga i undervisning, gudstjänst, utomhusvistelse, gymnastik och dylikt såframt ej särskilda skäl äro däremot. Finnes det kunna ske utan fara för menlig påverkan, må fånge även eljest tillbringa fritiden tillsammans med en eller flera andra fångar. Fånge som visat pålitlighet må medgivas att ha rumsdörren olåst under fritid. Justitieombudsmannen skriver härom att bestämmelserna på de flesta anstal-

ter tillämpas så, att man generellt medgiver fångarna rätt att tillbringa fritiden i gemenskap. Inlåsning i cell förekommer icke annat än undantagsvis; ej heller är det vanligt, att fångarnas rörelsefrihet inom anstaltsbyggnaden är på något sätt begränsad. Endast vid några få anstalter tillämpas en mera restriktiv ordning. Justitieombudsmannen framhåller, att man allmänt vid anstalterna uppgivit att gemenskapen medfört olägenheter i skilda avseenden, framförallt hade det visat sig svårt att upprätthålla ordning och disciplin.

Justitieombudsmannen påpekar vidare, att olägenheterna av den vidsträckta gemenskapen fångarna emellan accentuerats ytterligare genom den otillfredsställande lösning som differentieringsproblemet erhållit. I icke ringa utsträckning förekom, att intagna av alla möjliga slag — straff- och fängelsefångar, förvarade och internerade, ungdomsfängelseelever och straffriförklarade — inhystes i samma anstalt, i regel utan att möjlighet funnes att åtskilja de olika kategorierna.

Ämbetsberättelsen har föranlett livliga presskommentarer. Det talas om fångvårdens kris och fångvården i nödläge. Allmänt är man ense om att förhållandena äro bekymmersamma. Orsakerna söker man finna i bristande anslag och dålig administrativ skötsel. Det förekommer även tvivel på själva lagstiftningen, lika väl som uttalanden om att vad som visats verkar sabotage av hela den nya vårdidén.

Redan för ett år sedan föreslog justitieministern ett stort reformprogram för att realisera 1945 års verkställighetslag.¹⁾ I årets statsverksproposition erinrar chefen för justitiedepartementet, statsrådet *Hermann Zetterberg* härom och förklarar, att i särskild proposition kommer att föreslås inrättande av en anstalt för svårbehandlade inom ungdomsfängelseorganisationen.

I fråga om mera omedelbart verkande åtgärder för att åstadkomma vårdmässiga förbättringar och för att minska fångvårdskostnaderna anför justitieministern bl. a. följande. I nuvarande ekonomiska läge stode klart, att vad som kunde åstadkommas måste, så långt det vore möjligt, inrymmas under befintlig, i vissa fall t.o.m. något förminskad personell organisationsram. Medan fångvårdens arbetsdrift vore förhållandevis välordnad, fölle det starkt i ögonen att dess socialtjänst i vidsträckt bemärkelse — det individuella och mera personliga sysslandet med fången och hans angelägenheter — lede av stora brister och likaså att fritidsverksamheten överlag vore eftersatt. Förutsättningarna syntes vara dels att viss personal, framför allt inom en del kategorier med högre löneställning, genom administrativa omläggningar bereddes tid till sådant arbete och dels att denna personal erhöle den utbildning för uppgifterna som vore erforderlig. En väg som också

¹⁾ Se NTFK 1950 s. 183.

borde prövas vore att stimulera frivilliga krafter till att i större omfattning än nu biträda inom fångvårdens socialtjänst och fritidsverksamhet.

Till grund för den av justitieministern förebådade propositionen om en ny *anstalt för svårbehandlade inom ungdomsfängelseorganisationen* ligger ett av fångvårdsstyrelsen med biträde av särskilda sakkunniga, ungdomsanstaltsutredningen, utarbetat betänkande (SOU 1950:47). Utredningen har låtit verkställa två klientelundersökningar som visa å ena sidan att klienteletets allmänna begåvningsmässiga förutsättningar är tillräckliga för att det skall kunna tillgodogöra sig en vanlig yrkesutbildning, men att å andra sidan klienteletets karaktärologiska brister är av mycket allvarlig art och därigenom starkt försvårar en anpassning till arbete och laglydnad.

Utredningen har beräknat, att av cirka 200 som dagligt medeltal på ungdomsanstalterna 60—70 elever behöver en specialbehandling där säkerhetssynpunkter och medicinsk-psykologiska synpunkter är särskilt företrädda. Utredningen föreslår, att man för ungdomsfängelseklientelet skapar en ny mottagningsanstalt med 10 platser, att huvudanstalten Skenäs något omändras, särskilt så att elevgrupperna blir mindre, att man inrättar en specialanstalt för särbehandlingsfallen samt att ett antal små anstaltsavdelningar av kolonityp upprättas. Anstalterna bör grupperas inom en tiomilsräjong från Skenäs räknat för att viss personal skall kunna utnyttjas gemensamt. Fångelserna i Nyköping, Uppsala och Ystad skulle härigenom icke vidare behöva användas för ungdomsvård.

Huvudintresset knyter sig självfallet till den föreslagna specialanstalten. Enligt utredningen skall den ligga i närheten av Linköping och namnet vara Roxtuna. Anstalten skall i hög grad präglas av sjukvårdssynpunkter. Chef bör vara en psykiater som till sitt förfogande har ett behandlingsteam bestående av en annan psykiater, en psykolog, en socialpsykologiskt utbildad assistent och en översköterska. Lokaler och laboratorieutrustning för specialterapiens genomförande måste finnas. Själva behandlingen bör bygga på att klientelet delas upp i smärre grupper om högst nio elever, varje grupp förlagd i sitt särskilda hus. Två hus bör vara isoleringsavdelningar för vardera sju elever, fyra hus utformas som mellangradsavdelningar för nio elever i varje, och så bör det finnas en helt öppen paviljong för nio elever. Mellangradshuset skall genom enkla åtgärder kunna förvandlas till isoleringsavdelningar. Vidare skall finnas en mottagningsavdelning och en sjukavdelning. De små elevenheterna bör föra ett hemliknande liv. Tillsynspersonalen bör vara stationär för varje grupp, så att personal och pojkar bli samhöriga. Anstalten bör till sig knyta intresserade personer från grannsamhällen, villiga att besöka eleverna som enskilda vänner, ta emot dem i sina hem under korta permissioner o. s. v. Vid

anstalten skall finnas verkstäder för utbildning av metallarbetare, bil- och motorreparatörer samt byggnadsarbetare. Vidare skall finnas trädgård och tvättinrättning. För eleverna i isoleringsavdelningarna bör anordnas arbetsterapi.

Den medicinsk-psykologiska behandlingen bör bedrivas både individuellt och kollektivt. I det förra fallet blir det fråga om samtal för att reda upp elevens situation (persuasionsterapi) eller för att söka påverka honom känslomässigt (suggestion). Den kollektiva behandlingen i mera speciell mening får formen av gruppterapi. Uppdelningen på de olika förläggingsavdelningarna bör ske med beaktande av gruppterapeutiska synpunkter, så att gruppen blir lämplig behandlingsenhet.

Utredningen betonar, att stor omsorg måste nedläggas vid valet av personal och att det är betydelsefullt att man tar stor hänsyn till personalens trivselfrågor. Personalen vid anstalten upptages till 55 personer, och byggnads- samt inrednings- och utrustningskostnaderna uppskattas till 6,9 miljoner kronor.

I ett av tidningen DAGENS NYHETER nyligen anordnat rundabords-samtal angående fångvården deltog f. d. presidenten *Karl Schlyter*, överdirektören *Hardy Göransson*, överläkaren *Folke Kinnmark* och byråchefen *Torsten Eriksson*. Frågorna som ställdes till deltagarna löd: Måste vi ställa in oss på en fortsatt kriminalitetsökning här i landet? Vilka äro de organisatoriska huvudbristerna i vår nuvarande kriminalvård? och Vilka äro de pedagogiska förstahandsuppgifterna inom kriminalvården?

Överläkare *Kinnmark* var böjd att besvara den första frågan ja-kande. Så länge så liten tid ägnas åt brottsprofylax och åtgärder endast vidtas mot beteendena som sådana, måste man räkna med en fortsatt kriminalitetsökning. Man bör i rätt tid behandla tidigt missanpassade och neurotiserade barn. Överdirektör *Göransson* frågade om den stigande standarden verkligen skall behöva köpas till priset av ökad brottslighet. Vad är det som hindrar att den nuvarande åskådningen, som utmärks av ett ganska starkt urskuldande, byts ut mot något som kunde kallas avsky för brottet. Byråchefen *Eriksson* menade, att man måste göra klart för sig att brottsligheten hör ihop med samhället, den är ett slags följsjukdom. Människans reaktioner rättar sig efter de stimuli hon får från yttvärlden. Standardförbättringar måste ibland betalas med ökad brottslighet.

Som svar på den andra frågan framförde presidenten *Schlyter* anmärkningar och önskemål i femton punkter: absolut förbud att sätta ungdom i fängelse, skyddssystem i stället för straffsystem, fångvak-tarandans ersättande av vårdaranda, rivande av de gamla fångelserna vilka av den internationella kriminologien betraktas som en brotts-

främjande faktor, en professur i kriminologi. Även överläkare *Kinnmark* menade, att andan inom fångvården måste förändras.

Den tredje frågan besvarade byråchefen *Eriksson* med att personalen som skall behandla måste få en lämplig utbildning, till vilket behövs ett mycket förstärkt medicinskt inflytande. Viktigare än en professur i kriminologi är en professur i fångvårdskunskap. Byråchefen *Eriksson* hävdade principiellt att de tidsbestämda straffen måste bort. I sistnämnda del hade överdirektören *Göransson* en annan mening. De tidsbestämda straffen är nödvändiga för vissa samhällsfarliga individer men står annars inte i överensstämmelse med ett kultursamhälles frihetsbegrepp.

Carl Holmberg.

Fra norsk rettspraksis.

I Norsk Rettstidende 1950, side 322 er referert en Høyesterettsdom som muligens vil ha interesse også utenfor Norge.

Saken gjaldt en drosjesjåfør som ved flere anledninger våren 1949 hadde gått opp i en skråning på Ekeberg utenfor Oslo, i det øyemed å kikke inn i de nedenforliggende hus for å se på når folk kledte sig av om kvelden.

Etter de sakkyndiges uttalelse og etter tilståelsen, var det ikke tvilsomt at handlingen ble foretatt i det øyemed å skaffe kjønnslig tilfredsstillelse, og saken fikk etter dette sitt navn «Kikkersaken». Siste gang vedkommende var ute og kikket, ble innehaveren av den leilighet, som til stadighet hadde vært sjikanert av kikkingen, oppmerksom på forholdet, og gikk sammen med 2 venner opp i skråningen for å snakke plaånden tilrette. Da de 3 personer i skråningen påtraff drosjesjåføren, avfyrte denne på kloss hold et skudd med sin Walther pistol kal. 6,35 og rammet en av de 3 menn således at han 1/2 time senere utåndet ved ankomsten til sykehuset.

Drosjesjåføren ble satt under tiltale etter straffelovens § 233, 1. ledd, for forsettlig drap, og ble ved Eidsivating lagmannsretts dom av 8/11 1949 dømt overensstemmende med tiltalen til en straff av fengsel i 4 år og 6 måneder. Retten gikk under minimumstraffen under henvisning til bestemmelsen i straffelovens § 56, I, b, idet tiltalte hadde handlet under forbigående sterk nedsettelse av bevisstheten som ikke var en følge av selvforskyldt rus. Dommen ble av domfelte påanket til Høyesterett, som den 14/4-50 opphevet dommen med hovedforhandling til tross for at spørsmålet til lagretten og lagmannens rettsbelæring i enhver henseende tilfredsstilte lovens krav.

Forholdet var det at Høyesterett fant at minst 5 av lagrettens medlemmer hadde misforstått spørsmålet om forsettlig drap, idet de hadde gått ut fra at de ved å svare ja på spørsmålet ikke hadde tatt standpunkt til om tiltalte handlet forsettlig eller uaktsomt. Lagrettens ordfører hadde i siste øyeblikk før domsavgivelsen likeoverfor statsadvok

katen kommet med uttalelser som i noen grad var egnet til å vekke tvil om hvorvidt lagretten hadde oppfattet spørsmålet riktig. Uttalelsen var dog formet så ubestemt, at det ikke var grunn for statsadvokaten til å gjøre retten kjent med uttalelsen før dommen blev avsagt. Umiddelbart etter domsavsigelsen ga imidlertid lagrettens ordfører overfor statsadvokaten mere bestemt og tydelig uttrykk for at lagretten hadde misforstått spørsmålet, og statsadvokaten tok da affære. Få dager etter domsavsigelsen ga også en av lagrettemennene skriftlig uttrykk for at lagretten ikke hadde ment å svare på spørsmålet om det forelå forsett eller uaktsomhet. Denne samme oppfatning ga lagrettens ordfører og 3 andre lagrettemenn uttrykk for i en senere avfattet felleserklæring. På grunnlag av disse uttalelser, fant Høyesterett at i allfall 5 medlemmer av lagretten med urette hadde gått ut fra at de kunne svare ja på spørsmålet, selv om de ikke fant det bevist at tiltalte hadde handlet med forsett. Høyesterett mente etter dette at lagretten i virkeligheten ikke hadde besvart det spørsmål som var forelagt den. Videre fant Høyesterett at det var en feil ved saksbehandlingen at lagretten, da den ved rådslagningen var blitt i tvil om forståelsen av det fremsatte spørsmål, ikke hadde vendt tilbake til rettssalen og fått tvilen løst av lagmannen (straffeprosessloven § 350).

Det kan opplyses at jeg som statsadvokat fant å burde slutte meg til domfeltes anke. Da saken kom opp på nytt lagmannsting, ble tiltalte frifunnet for forsettlig drap, men dømt til 3 års fengsel etter strl. § 229, jfr. § 232 for forsettlig legemsbeskadigelse med døden til følge, og utført med særlig farlig redskap.

Når jeg har referert denne dom såvidt utførlig, er det fordi den i interesserte norske kretser førte til ny diskusjon om juryens *raison d'être*.

I denne sak hadde prosedyren i stor utstrekning dreiet seg om det forelå forsett eller ikke, og lagmannen hadde i sin rettsbelæring pointert at det nettopp var spørsmålet om forsett forelå, som lagretten, etter lagmannens oppfatning, særlig måtte diskutere. Han gikk i sin rettsbelæring utførlig inn på hva det forstås med forsett i lovens forstand anvendt på forsettlig drap, og refererte sakens bevisligheter for såvidt. Til tross for dette satt altså 10 lagrettemenn sammen og besvarte spørsmålet uten å forstå det sentrale punkt. At Høyesterett opphevet dommen, var utvilsomt den riktige løsning, men samtidig kan en ikke unnlate å være noe engstelig for de konsekvenser det kan ha for fremtidige rettsavgjørelser at lagretten kan gå fra sine avgjørelser ved etterfølgende uttalelser. Man kommer på den måte i konflikt med lovens prinsipp om at lagretten skal holdes isolert fra omverdenen og ikke ha adgang til å konferere med andre, men i tilfelle bare søke kontakt med lagmannen på den måte som loven foreskriver. Lagretten skal ved å holdes isolert, hindres i å bli påvirket av utenforstående, så ikke utenforliggende hensyn kan komme til å spille en rolle ved avgjørelsen.

Mot utvilsomt uriktige avgjørelser av lagretten har man bestemmelse i straffeprosesslovens § 358 som gir rettens juridiske dommere adgang til å sette til side såvel fellende som frifinnende kjennelser. Den ble altså ikke brukt i «Kickersaken», og en må derfor regne med at rettens juridiske medlemmer ikke fant lagrettens svar på spørsmålet om det forelå forsettlig drap, uriktig.

Hva bruken av straffeprosesslovens § 358 angår kan det forøvrig nevnes, at den i den senere tid har vært anvendt i meget større utstrekning enn tidligere. Bare i Oslo lagmannsrett har det i de siste par måneder vært tilsidesatt ialt 4 lagrettkjennelser. Sakene kommer da opp påny for nye dommere og nye lagrettemenn. Det er utvilsomt godt å ha et slikt kautel mot urimelige avgjørelser. Men på den annen side virker tilsidesettelser av lagrettens avgjørelser som en illustrasjon av den rettsusikkerhet som systemet med jury fører med seg. Den senere tids erfaringer kan en vel si har styrket den oppfatning hos juryens motstandere at den er moden til å avskaffes. I landssviksaker har en hatt meget gode erfaringer med den kollegialt sammensatte lagmannsrett, bestående av 3 juridiske dommere og 4 domsmenn. Disse siste er da med på avgjørelsen, ikke alene av skyldspørsmålet, men også straffutmålingen.

Redaktionen af NTfK.

Efter mange års medarbejderskab i redaktionen af NTfK har Akademikansler, professor O. Hj. Granfelt besluttet under henvisning til sin alder at nedlægge sit hverv. Tidsskriftet bringer professor Granfelt sin varme tak for hans værdifulde arbejde til gavn for vort blad og for hans varme interesse for dets virksomhed.

Samtidig er professor Bo Palmgren indtrådt som medlem af tidsskriftets finske redaktion.

Til den danske redaktion er landsretssagfører Jon Palle Buhl og sekretær i justitsministeriet Knud Waaben blevet knyttet som redaktionssekretærer.

Meddelelser.

KRIMINALPOLITISKA SÄLLSKAPET sammanträdde d. 12. dec. 1950 i Stockholm under ordförandeskap av professor *Ivar Agge*. Vid sammanträdet valdes til mötesstyrelse för 1951 riksåklagaren *Maths Heuman*, överdirektören *Hardy Göransson*, överläkaren *Gunnar Lundquist* och hovrättsfiskalen *Carl Holmberg*. Till ordförande vid nästa sammanträde utsågs dr Elsa-Brita Nordlund och till vice ordförande byråchefen Erik Vinberg.

Under rubriken »De korta frihetsstraffen — en internationell dis-